

Janusz Odrowąż-Pieniążek

Samuel Fiszman (1914-1999)

Rocznik Towarzystwa Literackiego imienia Adama Mickiewicza 34, 187-189

1999

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

10 grudnia 1999 roku zmarł w Bloomington, w stanie Indiana, profesor dr Samuel Fiszman, członek honorowy Towarzystwa Literackiego im. Adama Mickiewicza.

Urodzony 15 października 1914 r. w Radomiu, studiował w Szkole Głównej Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie, gdzie w r. 1939 uzyskał absolutorium. W pierwszych latach wojny ukończył studia rolnicze na Politechnice Lwowskiej, skąd został ewakuowany do Saratowa i osadzony na sześć miesięcy w obozie pracy; później zatrudniony został jako asystent na Wydziale Biologii Uniwersytetu Saratowskiego i pomagał w utworzeniu lektoratu polskiego na ewakuowanym do Saratowa Uniwersytecie Leningradzkim. Od r. 1945 przebywał w Moskwie i tu zajęł się poszukiwaniami archiwalnymi dotyczącymi pobytu Adama Mickiewicza w Rosji, co stało się później jego pasją naukową: odnalazł wiele nieznanych mickiewiczowskich archiwaliów, które, ogłaszane początkowo w czasopiśmie, zebrane zostały w wydanej w r. 1949 przez PIW książce: *Mickiewicz w Rosji. Z archiwów muzeów, bibliotek Moskwy i Leningradu*. Pracował jako referent w ataszacie naukowym Ambasady Polskiej w Moskwie do r. 1950, kiedy powrócił do Warszawy.

Po dwóch latach pracy w „Książce i Wiedzy” objął stanowisko Kierownika Zakładu Literatury w Instytucie Polsko-Radzieckim, redagując jednocześnie „Kwartalnik IPR” (1951–1956), który po r. 1956 przekształcony został w „Slavia Orientalis”, redagowaną przez Samuela Fiszmana do 1969 roku. Był także redaktorem kwartalnika „Sovietica w Polsce” (1950–1956). Powstała wtedy praca *Z problematyki pobytu Mickiewicza w Rosji* (PIW, 1956) oraz *Rosja w twórczości Juliusza Słowackiego*.

Od r. 1956 Samuel Fiszman był członkiem Komitetu Słowianoznawstwa PAN, a w r. 1955 został członkiem Komisji Naukowej Roku Mickiewiczowskiego. W r. 1954 przebywał w ZSRR, kontynuując swoje poszukiwania materiałów mickiewiczowskich, w tymże roku uzyskał tytuł docenta. W latach 1956–68 kierował Katedrą Historii Literatury Rosyjskiej Uniwersytetu Warszawskiego, zaś w latach 1957–69 był Zastępcą Kierownika Zakładu Słowianoznawstwa PAN i Kierownikiem Pracowni Literatur Wschodniosłowiańskich (do 1968 r.).

W 1963 roku uzyskał tytuł profesora nadzwyczajnego. W latach 1964–1969 był Sekretarzem naukowym Komitetu Słowianoznawstwa, zaś w 1964 prowadził badania mickiewiczowskie w Paryżu.

Wyjechał z Polski w roku 1969, zaś od 1970 prowadził wykłady z literatury i kultury polskiej na Wydziale Slawistyki Indiana University w Bloomington. Członkiem Polskiego Instytutu Naukowego w Ameryce został w r. 1971 oraz w tymże roku członkiem Polskiego Towarzystwa Naukowego na Obczyźnie w Londynie. Od r. 1973 do r. 1985, kiedy przeszedł na emeryturę, pracował jako

full professor w Indiana University, biorąc udział od r. 1978 w pracach Ośrodka Kultury Polskiej na tymże uniwersytecie.

Polskę odwiedzał później kilkakrotnie, w r. 1983 na zaproszenie Uniwersytetu Warszawskiego. W roku następnym poszukiwał mickiewiczianów w Paryżu i Rzymie.

Do ważnych prac Samuela Fiszmana z okresu amerykańskiego należą redagowane przez niego tomy: *The Polish Renaissance in its European context*, z posłowiem Czesława Miłosza, wydane w r. 1988 przez Indiana University Press, a także *The bicentennial of the Polish Constitution of 3 May 1791* (Bloomington, Polish Studies Center, 1991).

Śmierć zastała go w czasie redagowania tomu studiów poświęconych Mickiewiczowi – będącego pokłosiem Sesji Mickiewiczowskiej w Waszyngtonie, zorganizowanej w czerwcu 1998 r. staraniem Polskiego Instytutu Naukowego w Ameryce.

Profesora Samuela Fiszmana poznałem jeszcze w latach pięćdziesiątych, zamieszczał moje prace o pisarzach – Sybirakach po Powstaniu Listopadowym w redagowanych przez siebie pismach, zawsze mieliśmy wiele mickiewiczowskich spraw do omówienia. Podczas swoich pobytów w Polsce wielokrotnie odwiedzał Muzeum Literatury, które w cięższych czasach a nawet i później wspierała finansowo, podobnie jak Towarzystwo Literackie im. Adama Mickiewicza. Przez wiele lat wymienialiśmy listy, pisał do mnie o swoich pracach, ja zaś informowałem go o poczynaniach Muzeum Literatury i nowych znaleziskach mickiewiczowskich zanim jeszcze zostały ogłoszone. Pamiętam także nasze paryskie rozmowy w r. 1964, kiedy pracowaliśmy równocześnie w Bibliotece Polskiej. Zawsze wiemy Mickiewiczowi cieszył się z każdego nowego listu czy mickiewiczowskiego przyczynku, sam do tej wiedzy wnosząc wiele. Nie mając ciągle tomu *Kroniki życia i twórczości Adama Mickiewicza* obejmującego lata zesłania w Rosji, sięgamy do prac Samuela Fiszmana, w których dokumenty, wydobyte z archiwów, ogłaszane były we wzorowym opracowaniu.